

SVOBODNÝ DUCH

36

Předpokládejme, že není reálně "dáno" nic jiného než náš svět žádostí a vášní, že nemůžeme stoupat ani sestupovat k žádné jiné "realitě" než právě k realitě svých pudů - neboť myšlení je jen chováním těchto pudů k sobě navzájem : nebylo by pak dovoleno podniknout experiment a položit si otázku, zda tato danost nestačí k pochopení i takzvaného mechanistického (nebo "materiálního") světa z podobných sil ? Nemyslím pochopit jej jako klam, "zdání" či "představu" (v berkeleyovském a schopenhauerovském smyslu), nýbrž jako svět o stejném stupni reality, jaký má i náš afekt sám - jako primitivnější formu světa afektů, v níž ještě spočívá uzavřeno v mocné jednotě vše, co se pak organickým procesem rozvětňuje a člení (a co také, arciže, choulostiví a slabne), jako jakýsi pudový život, v němž ještě veškeré organické funkce, se samoregulací, asimilací, výživou, vylučováním, látkovou výměnou, jsou v sobě synteticky vázané, jako určitou předformu života ? - Nakonec nejenže je nám dovoleno tento pokus podniknout : je nám to, svědomím metody, přikázáno. Nepřijímat vícero druhů kauzality, dokud nebude pokus vystačit s jednou jedinou doveden až ke své nejzazší mezi (až k nesmyslu, s dovolením) : to je morálka metody, již se dnes nesmíme vyhýbat ; vyplývá to "z její definice", jak by řekl matematik. Otázkou nakonec je, zda vůli vskutku uznáme jako něco, co působí, zda uvěříme v kauzalitu vůle : pokud tomu tak je - a v podstatě tvoří tato víra právě naši víru v kauzalitu samu -, pak musíme podniknout pokus klást kauzalitu vůle hypoteticky jako jedinou. "Vůle" může přirozeně působit jen na "vůli" - a nikoli na "látky" (ne na "nervy" např.) : zkrátka, musíme se odvážit hypotézy, zda všude, kde jsou uznávány "účinky", nepůsobí vůle na vůli - a zda veškeré mechanické dění, je-li v něm činná nějaká síla, není právě silou vůle, účinkem vůle. - A konečně za předpokladu, že by se podařilo vysvětlit veškerý náš pudový život jako rozvětvení a rozčlenění jedné základní formy vůle - totiž vůle k moci, jak zní má věta ; za předpokladu, že by bylo možno všechny organické funkce odvodit z této vůle k moci a že by v ní tkvělo řešení problému plození a výživy - je to jeden problém -, zajistili bychom si tím pak právo určit jednoznačně veškerou působící sílu jako : vůli k moci. Svět viděný zvnitřku, svět určený a označený ve svém "inteligibilním charakteru" - takový svět by byl právě "vůli k moci" a ničím jiným.